

ШЫН

Совет Эвилелинин Коммунистг партиясынын
Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттеринин,
ажылчы чоннар депутаттарынын область Советинин органы

1925 чылда
үндүрүлгөсү
1954
ФЕВРАЛЬ
2
ВТОРНИК
№ 24 (2961)
ӨРТЭЭ 20 КОП.

ССРЭ-нин, Дээди Советинин депутаттарына
кандидаттар депшидилгези — совет улустуң
чаңгыс эвиниң болгаш улустарнын найыралынын
көргүзүү болуп турар.

Школаларга өөредилге-кижизидилгелиг ажылдың шынарын бедидер

Область школалары 1953—1954 өөредилге чылынын бирги чартын дооскаш, ам эң харыскагалыг үе— өөредилге чылынын ийги чартын үргүлчүлөп турар.
СЭКП ТК болгаш Совет чазак бистин область улус өөредилгезин шапкыны-биле хөгжүдеринге, өзү олурар анык салгакчыларны коммунистг өзүга кижизидеринге канчаар-даа аажок улуг материалдыг деткимчени доктаамал көргүзүп турар. Чүгле улус өөредилгезинге 1953 чылда 65 миллион чыгам акша-хөргөжини күрүндөп үндүрүп берген. Ынчаарга область школаларынын интернаттарында 7000 ажыг уруглар күрүненн бүрүн хандырдылазы-биле чурттап турар. 1953—1954 өөредилге чылында бистин область 320 башкыларын чорудуп берген.

Бо улуг дузалымчыга даянып алгаш, область партия, совет болгаш улус өөредилгезинин органны 1953—1954 өөредилге чылыга белеткелди элээн экижиткенинин түнүслүндө область чамдык Эрзин, Кызыл, Сут-Хөл, Тожу районнарынын болгаш Кызыл хоорайнын школалары өөредилге чылынын бирги чартында өөредилгенин шынарын элээн бедикенер. Өөредилге-кижизидилгелиг ажылдарнын бедик мергежилди аргаларын ажылгап турар муракчы башкылар өөредилгенин бедик шынарын чедип ап турар.

Улуг-Хем районун Шагаан-Арыг ортумак школынын башкызы эш С. Ш. Дукеевич, Кызылдын № 3 школынын орус дыл болгаш литература башкызы В. И. Пуговкин, № 2 школынын математика башкызы З. Т. Кислухина, Каа-Хем районун Медведовка школынын башкызы эш А. И. Берестова, Туран чеди чыл школынын төрээни дыл башкызы А. А. Сагаан болгаш еске-даа хөй-хөй башкыларын класстарына өөредилге шынары бедик болган.

Ынчалза-даа бирги чартык чылдың өөредилге түнүслүндө ап көргө, область школаларында өөредилгенин шынары нитизини дил чавыс болган. Ылангыя V—VII класстарын өөредилге түнүслү куду болган. Багай демдектерин улуг нуруузу муруну чылдардагызы ышкан, база-ла орус, тыва дылдар болгаш арифметика эртемнеринге онаяжып турар. Ылангыя Тес-Хем, Чаа-Хөл, Өвүр, Барыын-Хем-чик районнарын школаларында өөредилгенин шынары конугу куду.

Школаларда өөредилгенин мындай куду шынары—улус өөредилгезинин органны, партия райкомнары болгаш райкомнар өөредилгенин шынарын бедидер, муракчы башкыларын дуржулгазын непередер, башкыларын башкылар методун экижидер талазы-биле боттуг ажылдарын кылбайн турарында болур. Чамдык школаларда өөредилгенин шынарын чавыс бооп турары чакчыл болу бергенден безин башкылар коллективини иштине дүүрээзини көдүрбейн турар. Кичээл—өөредилгенин кол хезири болур турбуже, оң шынарын экижидеринче чогуур хемчеглер амдыгаа чедир алдымайн турар.

Область башкыларын хөй нуруузу чаа ажылдап чоруур, арга-дуржулга талазы-биле анык болгаш бүгү башкыларын 37 хуузу, оң иштине үндөзүн тыва башкыларын 80 хуузу тускай башкы эртемни чедип албаан. Башкы кадрларын тускай эртеми болгаш башкылар мергежилди билгэйдиле турбуже, улус өөредилгезинин органны оларга методтуг боттуг дузалымчыны багай организастап турар. Облононун инспекторлары болгаш районнарын эргелекчилери, инспекторлары көдээ школаларга барбайн, кичээлдерге

олурушпайн, башкыларга методтуг дуза көргүспейн турар.
Өвүрнүң району эргелекчизи эш Папий-оол чартык чылдың иштине чанында Хандагайты эге школынын башкыларын кичээлдеринге бир-даа катап олурушпаан.

Өөредилге шынарын чавызынын база бир чылдагааны—школаларда өөредилге номнарын болгаш көргүзүг материалдарын чедишпезинде. Чыргаланды чеди чыл школында орус дылдын, ботаниканын, географиянын өөредилге номнары мынчага чедир чедишпейн турар. Хандагайты эге школында 41 өөреникчиде орус дылдың чүгле 6 үжүглели бар. Облоно болгаш башкыларын билин бедидер институт мынчага чедир төрөөн дылды башкыларын көргүзүг материалдары-биле школаларын хандырбаан. Өөредилге номнары-биле хандырар дугайында районнарын 3—4 удаа чорудуп тургулаан чагыгларын облоно мынчага хандырбаан, харын область школаларында хөкөк кырында чеге өөредилге ному барыл, а чедишпези чегел дээр дугайында тодаргай сан-түң ийди чок. Облононун бо олутпай байдалын соксаткаш, школаларын четчир санын өөредилге номнары-биле дарый хандырарын оон негээр хөкөк. Интернаттарда материалдыг байдаларны чогуур негелдизинге чедир тургулааны, мында өөредилге-кижизидилгелиг ажылдарын, комсомол болгаш пионер организацияларын ажилынын кошкаа, ала-нелер-биле ажилды чогуур негелдизинге чедир тургулааны—өөредилге шынарын чавызынын база бир кол чылдагааны болур.

Өөредилге-кижизидилгелиг ажылдарда четпестерин үндөзүн чылдагаанарын база бирээзи — СЭКП-нин чамдык райкомнары, улус өөредилгезинин органны башкылар ортузуна идеологтуг ажилче кичээлге салбайн турары болур. Оң уламдын кичээлдерин теоретиктиг деннели чавыс, школаларда башкы коллективтерини ортузуна шүгүмчүлөп болгаш бот-шүгүмчүлөп четпес.

Областын башкылары колдуунда-ла шүптү марксисчи-ленинчи өөрчилгенин кайы-бир хезиринде хаара туттунган. Ынчалза-даа оларын өөредилгези чамдыкта эренгей чоруп, чогуур хыналда чок бооп турар. Марксисчи-ленинчи өөредилге—партия организацияларын эрт-ханындан синиккен эч чугула хөй-хөй болур. Моон ужурунда партия эге организациялары болгаш райкомнар башкыларын марксисчи-ленинчи өөредилгенин болгаш башкы мергежилди бедидерин, ылангыя заочно өөредилгени чогуур хыналда тургузарын, оларга практиктиг дузалымчыны доктаамал көргүзерин хандырар хөкөк.

Башкылар ажылды мергежилди-биле организастаар болгаш башкылаашканын шынарын экижидер, өөредилгенин бедик шынары дээш, бир класска ийн чылда катап олурар чорукту узуткаар дээш демисел улус өөредилгезинин органнынын кол сорулгазы болур.

Школаларда өөредилге-кижизидилгелиг ажылдарын шынарын улам экижидер дээр чаа-чаа мергежилди аргалар-биле ажилдап турар башкыларын арга-дуржулгазын өске школаларын чедишкени болдурун непередери чугула.

Школаларын келир өөредилге чылынга белеткевишаан, чакы экзаменингерге болгаш шыгалдаларга амдыгааштан хынамчалыг белеткенин, өөредилгенин бедик шынары дээш демиселди күш-өлдирери партия организацияларын, улус өөредилге органнынын, бистин башкыларын чүндүлүг хүлээлгези болур.

Украинаның улусчу талантыларынын байырлалы

КИЕВ. Украинаның Россия-биле катап каттышканын 300 чылынга алдар болдурган республикалык бот-тыныгыр уран-чүүл көрдүзүне Киевтин Т. Г. Шевченко аттыг опера болгаш балет театрында эгелээн. Киевче дөрт муң ажыг шүлүкчүлөр, композиторлар, ыраажылар, танчылар, музыкантылар, номчукчу-декламаторлар, шии болгаш опера коллективтеринин төлээлекчилери келгенер.

Украин ССР-нин Культура министри К. З. Литвин көрдүдөн айткан. Республиканың бот-тыныгыр уран-чүүл көрдүзүне Киевтин театрларын сценаларына боттарынын чогаалдык мергежилдерин көргүзөр эргени чедип алган уран-чүлдүн яны-бүрү жанрларынын 300 ажыг коллективтери, 400 хире ыраажылар киржир деп ол чугаалаан.

(СЭТА).

ССРЭ-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНИН ДЕПУТАТТАРЫНГА КАНДИДАТТАР ДЕПШИДИЛГЕЗИ

Москваның база Москва областын бүдүрүлгелеринин болгаш албан черлеринин коллективтери
**Г. М. МАЛЕНКОВТУ, В. М. МОЛОТОВТУ, Н. С. ХРУЩЕВТУ, К. Е. ВОРОШИЛОВТУ,
Л. М. КАГАНОВИЧНИ, А. И. МИКОЯННЫ, М. З. САБУРОВТУ, М. Г. ПЕРВУХИНИ,
П. Б. БЫКОВТУ, А. Н. НЕСМЕЯНОВТУ, А. К. ТАРАСОВАНЫ, И. П. ШИРКОВТУ,
Н. И. ПУЗАНЧИКОВТУ**

Эвилелдин Советинге депутаттарын кандидаттарына депшиткен
Н. А. БУЛГАНИН

Москваның хоорай соңгулда округунуң талазы-биле Националдар Советинге депутатка кандидат

Москваның болгаш Москва областын бүдүрүлгелеринин, колхозтарынга болгаш албан черлеринге январьнын 30-де ССРЭ-нин Дээди Советинге депутаттарга кандидаттарын политиктиг улуг көдүрүшкүнүң байдалында депшидилгезин. Соңгулда мурунун хуралдарына депутаттарга кандидаттар кылдыр эң эки, эң-не төлөптиг кижилерин аатары алатынп турар.

Машина тудуунун Ленин орденни заводунуң кайгамчык улуг техникте боттарынын хамааты эргезин боттандырар — ССРЭ-нин Дээди Советинин Эвилелдин Советинге депутаттарга кандидатты депшидилгезин үндүр дээш январьнын 30-де муңуң кижилер чыылган. Сурагыл токар эш Лавренова сөс берген: ССРЭ-нин Дээди Советинин Эвилелдин Советинге депутаттарга кандидатка ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазы, СЭКП ТК-нын Президиумунуң кежигүөрү Георгий Максимилианович Маленковту депшидилгезин.

Хуралдын киржикчилери ол саналды үргүлчүлөп адыш чаксаакшыны-биле байырлап хүлээп алган.

Партия комитетинин секретары эш Дерибин чүве чугаалааш, эш Г. М. Маленковтуң кандидатуразын база деткээ.

Хуралдын киржикчилери Москва хоорайнын Ленинградский соңгулда округунуң талазы-биле ССРЭ-нин Дээди Советинин Эвилелдин Советинге депутаттарга кандидатка эш Георгий Максимилианович Маленковту депшидилгезин деп бир үн-биле доктаатканнар.

«Физпробу» заводтун, машина тудуунуң заводунун, Ильич аттыг депо-нуң болгаш еске-даа бүдүрүлгелерин коллективтерини ниити хуралдары ССРЭ-нин Дээди Советинин депутаттарына боттарынын кандидатка база эш Маленковту депшидилгезин үндүргенер.

Москваның Молотов аттыг заводунуң үш муң хире ажилчынары, инженерлери, техниктери болгаш албан-хаакчытары соңгулда мурунун хуралына келгенер.

— Совет Конституциянын тыпсыл бергени эргени ажыглавышаан, бистин заводувустун коллективини мурунунда Дээди Советтин депутаттарына кандидатка ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазынын

Бирги оралакчызы Вячеслав Михайлович Молотову депшидилгезин тур мен деп заводтун кадржаан ажилчыны А. Елатомцев чугаалаан.

Хоочун ажилчынын ол сөстерин чыылганнар кайгамчык байырлашкыны-биле уткааннар.

Москва хоорайнын Молотовский соңгулда округунуң талазы-биле ССРЭ-нин Дээди Советинин депутаттарына кандидатка Вячеслав Михайлович Молотову депшидилгезин деп ол хуралдан доктааткан.

«Кызыл камгалал» заводтун, «Точмеритель» заводтун болгаш еске-даа бүдүрүлгелерин ажилчынарын болгаш албан-хаакчытарынын хуралдары ССРЭ-нин Дээди Советинин депутаттарына кандидатка база эш В. М. Молотову депшидилгезин.

Москваның М. И. Калинин аттыг «Фрезер» заводунуң ажилчынарын хуралына ажилчын — халильшик эш Иванов чүве чугаалаан.

— Улуг болгаш чугула сорулгаларын эң дүрген доозар дээш бистин улусту Совет Эвилелинин Коммунистг партиясын, бодунуң төрөөн чазан долгандыр улам-на сырый каттыжып турар. Калининский соңгулда округунуң талазы-биле ССРЭ-нин Дээди Советинин Эвилелдин Советинин депутаттарына кандидатка СЭКП ТК-нын Бирги Секретары эш Никита Сергеевич Хрущевту депшидилгезин үндүрер саналдап тур мен деп ол чугаалаан.

Ол саналды чыылганнар димиттиг адыш чаксаакшыны-биле уткааннар.

Москва хоорайнын Калининский соңгулда округунуң талазы-биле Эвилелдин Советинге депутаттарга кандидатка Никита Сергеевич Хрущевтуң кандидатуразын депшидилгезин үндүр деп хуралдан бир үн-биле доктааткан.

«Компрессор» заводка, «Дукат» фабрикага, ССРЭ-нин Курконтроль министрствозунга болгаш еске-даа бүдүрүлгелерге база албан черлеринге болган хуралдардан ССРЭ-нин Дээди Советинге депутаттарга кандидатка ол ышак эш Хрущевту депшидилгезин.

Москваның хоюглар станоктар заводунга Эвилелдин Советинин депутаттарына кандидаттар депшидилгезин үндүрер дугайында хөй кижилег хурал болган.

Ийги механиктиг цехтин начальнигин оралакчызы эш Коровин

Октябрьский соңгулда округунуң талазы-биле депутаттарга кандидатка совет үлетпунуң сурагыл чартыкчызы токар, Сталинчы шааналдын лауреады Павел Борисович Быковту депшидилгезин үндүрерин саналдаан.

Ол саналды чыылганнар шүптү деткээнер.

Москваның Менделеев аттыг химия-технология институтунуң профессорларын, башкыларын, студенттерин, ажилчынарын болгаш албан-хаакчытарынын соңгулда мурунун хуралына Эвилелдин Советинин депутаттарына кандидатка ССРЭ-нин эртемнер Академиянын президентин Александр Николаевич Несмеяновту депшидилгезин. А. Н. Несмеянов—эң көскү совет эртемден, бистин чуртувустун хөй-ниитичи улуг ажилдакчызы, тайбын дээш көскү демиселди.

Эвилелдин Советинге депутаттарга кандидат депшидилгезин үндүрерин дугайында Төп телеграфтын коллективини хуралы политика талазы-биле улуг көдүрүшкүнүң байдалына болуп эрген. Хуралга санал берип чүве чугаалаан ораторлар Эвилелдин Советинин депутаттарына кандидатка СЭКП ТК-нын Президиумунуң кежигүөрү, ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунуң Даргазы Климент Ефремович Ворошиловту депшидилгезин деп бир үн-биле саналдааннар.

Тудугуң элээн хөй организацияларын коллективтери ССРЭ-нин Дээди Советинге мурунда дашчы турган эш Иван Пигассович Ширковту чорудар деп күзелни илереткенер.

ССРЭ-нин Курптан ажилдакчыларын хөй кижилег хуралында Эвилелдин Советинге депутаттарга кандидатка СЭКП ТК-нын Президиумунуң кежигүөрү, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазынын оралакчызы, ССРЭ-нин Курптан чыгарыш даргазы Максим Захарович Сабуровту бир үн-биле депшидилгезин үндүрген.

Москваның А. И. Микоян аттыг Ленин орденниг, эът комбинатынын хөй муң кижилег коллективини хуралында Ждановский соңгулда округунуң талазы-биле Эвилелдин Советинин депутаттарына кандидатка СЭКП ТК-нын Президиумунуң кежигүөрү, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазынын оралакчызы, Электростанциялар болгаш электри үлетпунуң министри Михаил Георгиевич Перухини бир үн-биле депшидилгезин үндүрген.

Анастас Иванович Микоянын депшидилгезин деп шийтирини улуг эп-сеткил-биле хүлээп алган.

Москваның Горький аттыг уран-чечен Академиктиг Театрын коллективни ниити хуралына ССРЭ-нин Дээди Советинин депутаттарына боттарынын кандидатка ССРЭ-нин улустуң артына Аала Константиновна Тарасованы бир үн-биле адааннар.

Москваның тормоз заводунга соңгулда мурунун хуралы улуг политиктиг көдүрүшкүнү-биле эртпип, ССРЭ-нин Дээди Советинин депутаттарына кандидатка СЭКП ТК-нын Президиумунуң кежигүөрү, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазынын Бирги оралакчызы Лазарь Моисеевич Кагановични бир үн-биле депшидилгезин.

Москваның шин заводунуң ийн муң хире ажилчынары, инженерлери, техниктери болгаш албан-хаакчытары соңгулда мурунун хуралына чыылгаш, ССРЭ-нин Дээди Советинин депутаттарына кандидатка СЭКП ТК-нын Президиумунуң кежигүөрү, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазынын Бирги оралакчызы, ССРЭ-нин Камгалал Министри Николай Александрович Булганинни депшидилгезин үндүрген.

Москваның М. В. Фрунзе аттыг пестаргы фабриказынын ажилчынары, инженерлери, техниктери болгаш албан-хаакчытары боттарынын ниити хуралында Москваның соңгулда округунуң талазы-биле ССРЭ-нин Дээди Советинин депутаттарына кандидатка СЭКП ТК-нын Президиумунуң кежигүөрү, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазынын оралакчызы, Электростанциялар болгаш электри үлетпунуң министри Михаил Георгиевич Перухини бир үн-биле депшидилгезин үндүрген.

Раменский районунуң Молотов аттыг көдээ ажил-агыг артелине хөй кижилег хурал болган. Чыылганнар Эвилелдин Советинин депутаттарына кандидатка ол колхозтун даргазы Николай Иванович Пузанковту депшидилгезин үндүрер деп бир үн-биле саналдааннар.

(СЭТА).

Кызылдың автотранспорт конторазынын коллективни

Г. М. МАЛЕНКОВТУ, Н. С. ХРУЩЕВТУ, С. К. ТОКАНЫ
Эвилелдин Советинге депутаттарын кандидаттарына депшиткен

Январь 30. Кызылдың автотранспорт конторазынын клубун кызылчайт кылдыр каастап каан турган.

Ажыл шагы төнери билек-ле автотранспорт конторазынын ажилчынары, албан-хаакчытары болгаш инженер-техниктиг ажилдакчылары клубче чоруп турганнар. Олар ССРЭ-нин Дээди Советинге соңгулдалар талазы-биле Эвилелдин Советинге депутаттарга кандидаттарын депшидилгезин чыгып турганнар.

АТК-нын партия организациязынын секретары эш Гусаров Эвилелдин Советинге депутаттарга кандидаттарын депшидилгезинге алдар болдурган хуралды айткан, ССРЭ-нин Дээди Советинге соңгулдаларга уткуштур АТК-нын коллективини күш-ажылчы чедишкенин дугайын допчулап чугаалаан.

Бир дугаарда эш В. Антишев сөс алгаш, мынча деп чугаалаан:

— Коллективтин мурундан Кызылдың № 322 соңгулда округунуң талазы-биле Эвилелдин Советинге депутаттарын кандидаттарына Коммунистг партиянын болгаш Совет чазактын удуртукчулары—ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазы эш Георгий Максимилианович Маленковту болгаш Совет Эвилелинин Коммунистг партиянын Төп Комитетинин секретары эш Никита Сергеевич Хрущевту, СЭКП Тыва обкомунуң секретары эш Салчак Калбакхореконич Токаны депшидилгезин саналдыг мен.

Залга димиттиг адыш чаксаакшынары кезек үеде үргүлчүлөп турган.

Дараазында электросварщик эш Г. Грибеников индир кырыкча үнүп келген. Оң чугаалааны болза:

— Эвилелдин Советинге депутаттарын кандидаттарына бистин баш-

тыкчыларымыс эштер Г. М. Маленковту болгаш Н. С. Хрущевту база тыва улустун эң эки оолдарын бирээзи, СЭКП обкомунуң секретары эш С. К. Токаны депшидилгезин саналды чавыс эп-сеткил-биле деткимчиге тур мен. ССРЭ-нин Дээди Советинге соңгулдаларга алдар кылдыр бодунуң бүгү күжүмү Төрөөн чуртумга улам-на күженишкенин бараалдадым, бо чылдың бирги кварталынын планын бүдүн чартык катап күүсөдиримни хүлээнип тур мен.

Дараазында чолаачы эш Гривенко сөс алган.

— Мен Тыва обласка 21 чыл чурттап, а маңа автотранспорт конторазында 20 чылда ажилдап келдим. Бо чылдарын дургузунда бодунуң ажил-дуржулгамын, билимим анык Тыва областын транспорт хөгжүлгезинин херээнге берип келген мен. Эвилелдин Советинге депутаттын кандидаттарына совет

улустун эң эки оолдарын депшидилгезин турарына улуу-биле өөрүп тур мен. Бирги кварталдын планын соңгулдалар хүмү—март 14-те 150 хуу күүсөдир мен.

Дараазында синал берген токар Синевич, карбюраторщик Субычев болгаш ескелер-даа Эвилелдин Советинге депутаттарына кандидаттарынын чангыс эп-сеткилдиг деткэвишаан, күш-ажылчы хүлээлгелерин алгылааннар.

Кызылдың № 322 соңгулда округунуң талазы-биле Эвилелдин Советинге депутаттарын кандидаттары эштер Г. М. Маленковту, Н. С. Хрущевту, С. К. Токаны депшидилгезин дугайында болгаш Кызыл № 322 соңгулда округунга баддалылары-биле чөпшээрелин бээрин эштер Г. М. Маленковтан, Н. С. Хрущевтан болгаш С. К. Токандан дилээр дугайында шийтирини хуралды чангыс эп-сеткилдиг үндүрген.

Тыва областың V партия конференциязы

СЭКП обкомунуң болгаш СЭКП обкомунуң ревизия комиссиязының отчёт илеткелдериниң талазы-биле саналдар

Отчёт илеткел талазы-биле санал берген делегаттар областың партия организациязының ажил-чорудулгазында чедишкниин демдегеп, мурнакчы ажил-агыйларда партия ажилының дуржулганын дугайын чугаалап турганнар. Оон-биле кады олар СЭКП-ниң XIX съездинин, партия Төп Комитетиниң июль болгаш сентябрь Пленумнарының айтмышкынарын амыдаргалга чедишкниин боттандырынга шаптык болуп турар партия ажилының четпестеринче кичээгенин салганнар. СЭКП обкомунуң, оон бюрозунуң болгаш секретарьларының ажил-чорудулгазы чыгит шүгүмчүлөгө таварышкан.

— Мен, анаа колхозчу, хойжу, бистия артылдаң бүгү кижигүнери, бүгү совет кижилер ышкаш, улустун чаагай чорууну өзүлдениң дугайында могай чоңка сагыш салып турары дээш партияга болгаш чазакка иэни-биле өөрүп четирип тур мен— деп эш Самбуу бодунуң саналына чугаалаан. Тыванын тараачынары болгаш бүгү ажилчы чоңу улам эки, культурулур чурттазын дээш партияның Төп Комитети биле Совет чазак кончуг хей чүүдери кылып турар. Ол дузаламчыга даянышаан, областың элээн хей колхозтары өзүп быжыккан. Колхозтарның маанын баш саны өзүп, оң продуктулуу бедил, чер ажилы хөгжүп турар. Муну тараачын өг-бүлелер өглерден делем, чырык бажынарже шилчип кирген.

Ындыг болза-даа, колхозчу боду рүлгени хөгжүдеринге болгаш колхозчуларның амыдаргалга экижидеринге бар аргаларын бисте багай ажылгап турар. СЭКП Сүт-Хөл райкомун болгаш бистин «Большевик» колхозун баштаар чери колхозчуларның негелдериниң дугайында эвээш сагыш салып турар.

Брак оदारларда ажилдап турар аргаларын малчынарның чурттаалга байданын эш Самбуу тодаргай чугаалаан. Бистин малчынар сандар өглерде чурттап турарлар. Ылангы мезин өмөдөн өтүр дайтын болушкуннар көстүп турар. Чугула барааннар-биле, ылангы чыгыш хөл, идик-биле хандырылганы багай тургускан. Чаш маалы өстүренинге бедик көргүзүлгени чедип алган малчынарның күш-ажылынын негелде төлөвириниң дугайында чазактың айтмышкынын хажыдып турар.

Эрткен чылын бистия артылга эш Тока чораш, бистерин-биле беселдакып, оон соонда СЭКП райкомунуң секретары эш Серенге чогуур айтмышкынын берген. Ынчаарга эш Серен-даа, райкомунуң еске ажилдакчылары-даа бистин амыдаргалга чыгыш экижидер дээш чүң-даа кылбааннар. Бир катап райкүүскомунуң даргазы эш Найдын кээп, бистин малчынарын хуралдакташ, амыдаргалга экижидер дугайында алган азаашкынарын оон соонда күүсетпээ.

СЭКП Каа-Хем райкомунуң секретары эш Москаленко СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң соонда көдээ ажил-агыйның мурунунга азыттыг калбак перспективаларын саналында айткан.

— Пленумуң айтмышкынарын амыдаргалга боттандырып, көдээ ажил-агыйның политиктиң болгаш чогаалдыкч идекпейнге даянышаан, районун партия организациязы чамдык чедишкниин чедип алган. Күрүнеге тараа, эт, сүт, дук дужаалганын өй-шаанда күүсеткен, чурт үлгүлүрү чылдын күрүне онаалдыгын хуусаа бетинде күүсеткен — деп ол чугаалаан.

Сарыг-Сеп МТС багай эвес ажилдап турар. Эрткен чылдын IV кварталында пландан ажыр 7 тракторлар септетинген. Механизаторларның коллективин дээди эртемниң тускай эртемниглер-биле, база ол ышкы мурунда еске ажилдарга турган трактористер, комбайнлар-биле чоокта чаа хандырыткан.

Районун чамдык колхозтарында леднишкниин база бар. «Сталинчы орук» колхозта тудуг материалдарының белеткени эки чоруп, суурун радиожулуп, парниктиң ажил-агыйны белеткеп турар. Коммунистер Амыян, Ажаймаа болгаш ескелер ажилга үлегерин көрүзүп турарлар.

— Оон-биле кады районун бүгү ажил-агыйларында партияның ажилдык экижидилгезин СЭКП райкомун чедип алба — деп эш Москаленко билинген. Чамдык артылдаң партия организациялары баштаар черлерин ажил-чорудулганын багай контролдулап, колхозчуларын иитиниң ажил-агыйны эрге-ажыктарына бердинген, бедил сагылга-чүрүмүг болурунга кижизидеринче кичээгеп салбайн, социалистик чарышты делестерпейн турарлар. Чижээ, «Октябрь 30 чылы» колхозун партия эге организациязында (секретары эш Федченко) херек ындыг болуп турар.

Элээн хей ажил-агыйларда партия ажилының деленине куду болуп турарында эрткен чылдын эн чү-

гула онаалдалары күүсетпээ. Тудуг ажилының түнели дендин багай. Мал ажилында көргүзүлгелер куду. Иитиниң мал ажилын көдүрүп, тудугуң темпизин дүргелдир дээш районда чорутуңуп турар ажилдары ол чугаалаан.

— Бир эвес СЭКП обкому, ылангы обкүүском, оон эргелелдери болгаш килдистер бистин ажилы-высты тодаргай удурткан болза, хей-хей чазыктардан болгаш четпестерден чайлап болуп турган ийик — деп эш Москаленко чугаалаан. Областың көдээ ажил-агый эргелелинч начальниги эш Тадар-оол районнарга үргүлчү барып турар болза-даа, ажил херекке эвээш дузаны чедирип турар. Чижээ, ол бир катап Сарыг-Сепке баргаш, райкомга, райкүүскомга барбайн, МТС ажилдакчылары-биле бичиң чугаалашкаш, станцияның директорун бичи манавайн Кызылче чэпкен. Эш Тадар-оол механизаторларга бодунуң азаашкынарын күүсетпээ.

СЭКП обкомунуң көдээ ажил-агый килдизин (эргелекчизи эш Шелемотов) көдээ ажил-агый органнының ажилына эки сандарын көргүспейн турар болгаш көдээ ажил-агыйны экижидеринге партия райкомнарынга кончуг эвээш дузалап турар.

Районун школалары өөредилге номиары-биле хандырылган турар обкомунуң (эргелекчизи эш Ломаев), база ол ышкаш облотребсоюзун баштаар чериниң (даргазы эш Аганов) адрезинге, оон буруузу-биле тудуг материалдарының болгаш амыдаргалга чурттаалганын чугула чүүдериң салдылаашкыны көдээ-де багай тургустунганы дээш, элээн барымдалыг негелделерин эш Москаленко чугаалаан.

СЭКП-ниң Тес-Хем райкомунуң секретары Наксыл-оол бодунуң саналына ол ышкаш СЭКП обкомунуң бюрозунуң, обкомунуң көдээ ажил-агый килдизиниң болгаш областың көдээ ажил-агый эргелелинч, обкүүскомунуң ажил-чорудулгазында четпестерин шүгүмчүлээ.

Партия обкомунуң чамдык колхозтарынын удуртуун үндөенин-биле экижидерин, көдээде политиктиң, организакчы ажилды күштелдирерин, көдээ ажил-агый органнының ажил-чорудулганын доктаамал контролдуларын СЭКП ТК-ның сентябрь Пленуму хүлээткен. СЭКП обкомунуң бюрозун сентябрь Пленумунуң айтмышкынарын оонда бодунуң ажилында тургузуш чыдаваан, көдээ ажил-агыйны удуртуулгазына шыңгын экижидилгени чедип албаан.

СЭКП обкомунуң бюрозун бодунуң шийтирлериниң бүрүн күүсетпээни чедип албайн турар. Эрткен чылдын эгезинде үндүрген доктаалда Тес-Хем электростанциязы тудар, Самагалдайга үлөтүр комбинаты организастаар деп айткан ажилдар амга чедир эгелезээ.

Областың көдээ ажил-агый эргелели тускай эртемниглерин шийлир, таарыштыр тургузар ажилга улуг четпестерин болдурган. Чамдыкта тускай эртемниглерин чер-черже чорударда, ажил-ишчи, политиктиң шынарын болгаш томулатырып турар ажилга оларның шынар байдаты тааржыр, таарышпазын өөренип көрбөйн турар.

СЭКП Би-Хем райкомунуң секретары эш Соронин совхозтар трестизиниң талазында совхозтарны куду декендиг удуртуп турарын демдегелээн. Сөөлгү үениң дургузунда «Өвө» совхозка төрт директор солушкан. Ында ажил-агыйны мергежилдиг эвес чорудуп турар. Сугтарында четкизиң тудушкунуң айттырылганын шийтирлөвейн турарында чыл бүрүле тарааны кургач черлерде тарып турар.

Оон ынай, эш Соронин районда колхозчу мал ажилының байдалын тодаргай чугаалаан. Фермаларда кыштагылаашкыңче белеткел бо удаада мурункузуңдан элээн, дээрне чорутунган. Колхозчу малчынар күштерин харамнамай ажилдап, партия организациялары мурундагыны бодаарга, ам мал ажилының херээнче ханылап кирип турар. Эш Соронин сизен аралаштырар тарылга элчештирилгелерин калба-биле шинээдинин эргежок чугулазын айткан. Областың көдээ ажил-агый эргелелинде ажилдын бо чугула участогун харысалга чок көрүп турар. Оон чер тургузуунуң эргелели тарылга элчештирилгезин чорударда хөрүнүнүн составын эки хынавайн, чүгле карак-биле эртенейн көрүп турар. Оон түнелинде чамдык шөлдерде хөрүнүнү айдартынар кайтары 10 сантиметрден ашпайн турар, хей чылда үнер ситенерин, ылангы люцернаның үрезинери-биле колхозтарны кончуг багай хандырып турарын маада мемээри чугула.

СЭКП-ниң Танды райкомунуң секретары эш Зайцев бодунуң саналына СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң негелделеринге үндөелээш, районун партия аппаратын эд тур-

гузлары-биле холбашкан айттырылганын чугаалаан.

— Бо эң чугула херек талазы-биле СЭКП обкомунуң бюрозун болгаш секретарьлары бисте эвээш дузалап турар. Эш Тока отчёт илеткелдинге безин СЭКП райкомнарын зона аайы-биле секретарьларының болгаш инструктор бөдүктөриң ажилының дуржулганын түнөөвүдү — деп, эш Зайцев чугаалаан.

СЭКП обкомунуң чамдык удуртуп ажилдакчылары, ылангы обкомунуң секретары эш Ортуң-оол, килдистер эргелекчилери эштер Тарасов биле Шелемотов олар кандыг-бир чугула айттырыны шийтирлээрде, дидим, шийтирлиг эвезин көргүзүп турарлар. Чижээ, Элегестин суг күжү-биле ажилдаар электростанциязын дугайында обкомдан чогуур харны ашываваан бис. Ол станцияны тудушкуну аажок улуг түңүг болгаш беш чыл иштинде чорутуңуп келген, а төлөвлетинген күчүзүң 10—15-тен хей эвес хуузуң ол берип турар. Тудугуң четпестерин өзүлүп хынап көөр, буруулуларын илередиң, хемчег көргүзери, электростанциязының күчүзүң канчаар бедилерин тодаралдыры эргежок чугула Ынчаарга бир чыл бурунгаар обкомун, обкүүскомуну тургусканын улуг комиссия бодунуң сорулгазын күүсетпээ, херек амга чедир шимчөвейн турар.

СЭКП-ниң Бай-Тайга райкомунуң секретары эш Доржу бодунуң саналына районун ажилчы чоңнары мал ажилын хөгжүдеринин, тараа дук болгаш эт дужаалгаларынын талазы-биле күрүнениң планын онаалгаларын өй-шаанда күүсеткен деп чугаалаан.

Эрткен чылдын сентябрьда мал ажилының пландан дашкаар 48 тудугларын дозууп, ажилдага кирген оларның 38-зин чагыс-ай төлөвиле өзугаар туткан. Малчынар чурттагы-биле кышкы оदारларда !! чурттага бажынарын туткан.

Моон-биле кады районун партия организациялары бодунуң ажилын СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң айтмышкынарынга таарыштыр амдаа кончуг оожум эде тургузуп турар. Көдээ ажил-агыйны кыры-бөлө-оперативтиң эвес удуртуп турар бис.

Партия обкомунуң бюрозунуң болгаш обкүүскомунуң ажилында четпестер хей деп эш Доржу үргүлчүлөп чугаалаан. Отчёттуг илеткелге ол дугайын эш Тока чугаалаан болза-даа, ажил-херектиң шак ындыг байддаларың чылдагаанарын шоолуг илеретпээ. Партия обкомунуң бюрозун болгаш оон секретарьлары улус ажил-агыйны адырларыга удуртулганы таарыштыр хандырыбаан, СЭКП обкомунуң бюрозун партия аппараты-биле ажилы четпесте тургустунган. СЭКП обкомунуң секретары эш Ортуң-оол бодунуң күүлгелерин багай күүседип турар. Оон мурунуга салган айттырылгарга хей нургулайында ол тодаргай харынын бербейн турар. Эш Ортуң-оолдуң багай удуртуулгазын түнелинде, идеологтук болгаш политик-массалыг ажилды ол чугула участогунда херектиң байдалы ындыг-ла эки эвес.

Обкүүскомунуң даргазы эш Чимба болгаш оон оралакчызы эш Коленко обкүүскомунуң килдистер эргелекчилеринден болгаш ажил-агый организацияларының удурткучуларында чогуур негелдени кылбайн турарлар. Оон түнелинде ажил-агыйны чугула айттырылганын чамдыкта четпесте шийтирлетип турар. Чижээ, МТС-териниң кыра, чаар материалдар-биле хандырылганын эки таарыштырбаан. Аш-чөм болгаш үлөтүр барааннарын салдылары багай тургустунган.

СЭКП-ниң Чөөн-Хемчик райкомунуң секретары эш Дилгичек районда колхоз бодурулгезин элээн хей эң чугула адырларының талазы-биле көргүзүлгелерин аажок куду денчелдир болуп турарын саналына минип чугаалаан. Чижээ, мал ажилының хөгжүлгезинде улуг четпестер бар. Оон продуктулуу чавыс. Элээн хей артылдаң (Леня аттыг, «Икра», Жданов аттыг болгаш еске-даа) мал кыштагылаашкыны багай чоруп турар. Чер ажилынын культуразы чавыс. Тарылга шөлү өзүп турза-даа оон дужутуңу мурунку хевээр куду. Картофельдин, ногааларының хей чылда үнер сизенер үрезинерин бүдүрүлгези дыка оожум өзүп турар.

Колхозтар болгаш МТС чакы тарылга багай белеткенип турар. Январ 15-ке чедир чүгле 25 тракторлар септетинген болгаш септеткен шынары куду. Колхозтарда 119 андазынаардан чүгле 32 андазынар, 32 саялаларың чүгле 2-зи белеткенин.

Эш Дилгичек көдээ ажил-агыйны дуржулга станциязын ажил-чорудулгазын чугаалаашканын, районун колхозтары оортан шоолуг дузаламчы албайн турарын демдегелээн. Станция бодунуң ажилын бо үениң негелделериниң байдалына таарыштыр эде тургусулаан. Станция-

ның директору эш Кызыл-оол болгаш оон эртем талазы-биле оралакчы эш Полковникова шинчел ажилын багай организастап, эртем кадрларын шийли алып болгаш өстүрүп аоруктурар талазы-биле ажил кылбайн турар. Областың көдээ ажил-агый эргелели станцияны кыры-бөлөүдү эртенейн ол албан чериниң ажилын экижидеринге шоолуг идир бербейн турар.

СЭКП Тожу райкомунуң секретары эш Намзың областың ырак районнарын негелде хергелелдеринче кичээгеп четпесте салдынып турарын чугаалаан. Ылангы областың көдээ ажил-агый эргелелинч удурткучулары Тожуда мал ажилының онаагай байдалдарын өөренип көрбөйн турар болгаш районун колхозтарыныче иви мал ажилынын талазы-биле тускай эртемниглерин чорутпайн турар деп ол айткан. Ынчалза-даа конференцияга демдегелетинген ышкаш ажаатырыкчы хөөн эш Намзыңның саналында база илерээн. Көдээ ажил-агый бүдүрүлгезин көдүрүп болгаш иштиги курлавырларын ажилдаар дээш партия райкомуну кандыг хемчеглери ап турарынын дугайын эш Намзың бодунуң саналына чугаалаан.

Көдээ ажил-агый эргелелинч начальниги эш Тадар-оол оон бодунуң адрезинге болган шүгүмчүлелдерин чептүг деп минип көрүшөөн, СЭКП обкомунуң бюрозунуң талазында көдээ ажил-агыйны четпесте удуртуп турарын айткан.

Оон чугаалааны болза, обкомунуң бюрозун дигир организакчы ажилды болгачок-ла хей директивалар, айтмышкынар болгаш доктаалдар үндүрери-биле солуы бээр турган. Областың көдээ ажил-агый эргелелинч аппараты, оон инструкторлары болгаш кол тускай эртемниглерин боттарынын дорт хүлээлгезин күүсүдеринден дашкаарлап, бюро хуралдарына материалдар чыгырынга, шийтирлер болгаш доктаалдар төлөвиле бижиринге хей үе-шакты эрттирп турарлар. СЭКП обкомунуң бюрозун удуртулганы канцеляржи методундан адырылза чогуур.

Сентябрь Пленумунуң соонда районнары партия аппаратының ажилында эде тургузушкун четпесте чоруп турарын эш Тадар-оол айткан. зона аайы-биле секретарьларының, инструкторлар бөдүктөриң ажилы дыка кошкак. Колхоз бүрүзүнү иштиги курлавырларын болгаш аргаларын дозуу-биле ажилдаар дээш демисел чорутуңуңун, чамдык колхозтарда социалистик чары эртеней организастатынып келген.

Колхозчу сууржулганын ужурудузанын демдегелешкан, оон СЭКП обкомунуң бюрозун чедир үнелөвейн турарын эш Тадар-оол шүгүмчүлээ: — обкомунуң айтмышкыны-биле чамдык районнарда көдээ ажил-агый болгаш колхоз тудууну килдистер херек кырында дүшкө. Чижээ, Каа-Хем районга турган килдиз эргелекчизи райпоче ажилдадып чорудуңкан.

Партия обкомунуң бюрозун чамдык районнарда байдалды шүгүмчүлөчү эвес көрүп турар. Чөөн-Хемчик районун чыл бүрүде мактап келген, а херек кырында ында четпестер хей, 1953 чылда ажил-агыйны чугула онаалдаларын район күүсетпээ, тараа культуураларынын дүжүдү ында дендин чавыс болган.

СЭКП обкомунуң көдээ ажил-агый килдизиниң эргелекчизи эш Шелемотов бодунуң адрезинге болган шүгүмчүлөчү саналдарын хүлээп алган. Колхозтарның ажилды чорудулгазынын эртеней чылгы түнелин өзугаар алырга, хуваашпас фондларын долдурар ажил чоругуларын ол чугаалаан. Хуваашпас фондуга шийчилге чүгле 93 хуу күүсетинген. Чаа-Хөл районун колхозтары хуваашпас фондларын долдурар планын чүгле 22 хуу күүсеткен. Колхозтарга берген эвээлдер четпесте ажилдагымайн турар. Мал ажилын хөгжүдеринге бердинген чылзын чүгле 48 хуузу, сад ажилына 42 хуузу болгаш электрижидилгеге чүгле 37 хуузу ажиллатынган. Сугтарында сайырадылганын бердинген чезин шуут ажиллатынмаан. Колхозтарда үчөт болгаш отчөт дыка четпесте тургустунган.

Делегат эш Хүрекпен бодунуң саналына алгы заводунуң четпесте ажилын чугаалаан. — Областың чурт болгаш одалга үлөтүрүнүн килдизи (эргелекчизи эш Борзенко) үлөтүрү бүдүрүлгелеринге удуртулганы багай хандырып турар. Ажилчы кадрларын бүдүрүлгө өөредилгезин багай тургустунган, муриакчыларын дуржулгазы четпесте иперетипин келген.

Культураның, кадык камгалалының, чырыдышкынын албан черлеринге партияны удуртулганын байдалың болгаш областың культуру-

тургузушкунуң элчеглиг сорулгаларын конференцияга санал бергенер чугаалап турганнар.

Обкүүском даргазының оралакчы эш Анчимаанын чугаалааны болза, чурттакчы чоңуң эмнеге хандырылганын чыл бүрүде улуг хөрөңгү чарыгдатынып турар. Кадык камгалалының албан черлериниң четкизи сөөлгү үеде дыка өскөн.

Областың кадык камгалал килдизиниң (эштер Сушков, Серекжой) ажилында четпестерин демдегелешкан, анаа удуртулганы четпесте хандырып келген дугайында бодунуң четпестерин эш Анчима минип чугаалаан. Оон ыдай чурттакчы чоңга эмнеге хандырылганын чавыс денелинч, кадык камгалалының мергежилдиг ажилдакчыларының чедишпейн база доктаамал эвес ажилдап турарынын дугайында харысалга СЭКП обкомунуң бюрозунга болгаш обкүүскомга база хамааржыр деп ол айткан. Тускай эртемниглерин хергелелдеринге болгаш делегелеринге кичээгеп салдымайн турар. Партия организациялары интеллигенция ортузунга кижизидилгелиг ажилды кошкак чорудуп келгенин эш Анчима оон ыдай чугаалаан.

Эрзин районун партия организациязында келген делегат эш Борбак-оол колхозчуларын культурамдырал талазы-биле негелделерин дугайын чугаалаан. Делгем, чырык чаа-чаа бажынарже чыл бүрүде чус-чус колхозчулар чурттап кирип турар. Ынчалза-даа чаа бажынарга чаа амыдаргалды тургузуп алырынын херекселери садылгарда үнөмдүйн турар. Ылангы чунар демирлер, шаажаң болгаш демир савалар, чырыкты хергелээр керосин удуу-биле негетинип турар. Культуру чырыдышкыны ажилында улуг четпестер бар. Лекция, илеткел номчулгалары, кино көргүзүлгери, политиктиң агитация колхозтар фермаларында малчынар ортузунга чорувайн турар — деп ол шүгүмчүлээ.

Көдээде политик-массалыг ажилдарын дугайын СЭКП-ниң Кызыл райкомунуң секретары эш Часкым бодунуң саналына илереткен: СЭКП райкомуну көдээге агитас-массалыг ажилдарын багай организастап келген. Лекторларын, илеткелчилерин сестери бистин колхозчуларына эвээш дыналып турар. Илеткелдер болгаш лекциялар амыдаралдан хоорук.

Партия чырыдышкынын четкизиңде улуг четпестер бар. Белүм-перде болгаш политшколаларда кичээлдер идея болгаш организас талазы-биле чавыс деңгелдиг эртин турар.

Бо дугайында эш Часкым бот-шүгүмчүлөчү чугаалаан. Оон-биле негелдештир СЭКП обкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизин (эш Курбатский) база лектор бөлүүн (эш Иезуитов) ол шүгүмчүлээ. Белеткээ лекциялар узун хемчээлди, амыдаргалдан хоорук, эргирезиң фактыларын болуп турар. СЭКП обкомунуң секретары эш Ортуң-оол пропаганда болгаш агитация килдизин, солуннар редакцияларын, идеологиянын албан черлерин кошкак удурткан. Эш Ортуң-оол ажилга шийтир чок болуп, идеология ажилында четпестер-биле эки демисел чорутууан.

Партия пропагандазынын байдалын СЭКП Кызыл хооронунуң секретары эш Киселев база чугаалаан. Партия обкомунуң оон бюрозун идеология ажилын күштелдирер дугайында СЭКП-ниң XIX съездинин айтмышкынында түнелдиг кылбаан. Областа идеология ажилы хождоң каап турар. Партия обкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизин идеологтук ажилды шынарине ханылап кирбейн, коммунистерин болгаш удуртуп кадрларын марксис-ленинчи өөредилгезиниң идеягн утказын бедире талазы-биле партия хооромунуң болгаш райкомнарынга кошкак дузалажып келген.

Өөредилге чылынын эгезинде хоорайда марксизм-ленинизмниң кежээки университетин башкы кадрлар-биле хандырар дугайында партия хооромунуң дилээн обкомунуң ол килдизи чугулап көрбөзүн эш Киселев шүгүмчүлээ.

— Обкомунуң ажилдакчыларында, бюро кижигүнеринден азы секретарьларында хоорайның партия чырыдышкынын четкизиңде кичээлдерге кээп олуржуп турган таварыштары мен билбес мен — деп эш Киселев чугаалаан.

Партия обкомунуң, оон бюрозунуң талазы-биле солуннарының редакцияларынын болгаш областың радио дамчыдылганының килдизиниң ажилын четпесте удуртуп турар. Оон түнелинде область солуннарынын болгаш областың радио дамчыдылганының литературтук болгаш идеягн денели чавыс болуп артышкан. Эш Киселев бодунуң саналына об-

ласты солуннарының болгаш радио дамчыдылганының ажилында чазактырылганын айтп чугаалаан.

СЭКП обкомунуң секретары эш Ортуң-оол бодунуң адрезинге болган шүгүмчүлөчүлүгү элээн албышаан, партияны политиктиң ажилы ылангы марксис-ленинчи теориянын пропагандаларының ажилында улуг четпестерин чугаалаан. Партия организацияларының пропаганда талазы-биле ажил-чорудулгазынын улуг ужуру-дузанын онаалп демдегелешкан, марксис-ленинчи теорияның өөредилгезин херекке албас чорук аазатпай болгаш перспектива чок чорукка чайлаш чок чедирер дээрзин ол демдегелээ. Политик-массалыг болгаш пропаганда ажилын чедир үнелес чорук элээн хей эштерин саналдарында конференцияга безин илерээнин, чүгле ажил-агый херектериниң дугайында чугаа чоруп турганын эш Ортуң-оол эскерип чугаалаан.

ВЛКСМ обкомунуң секретары эш Алдын-оол комсомол организациялары партияны удуртулганы экижидерин, көдээде улуг күш болур комсомолду СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң шийтирлерин боттандырыныч мобилизациянын эргежок чугулазын чугаалаан.

Областың комсомол организациязынын өзүп быжыкканын, комсомолчулар болгаш аныктар СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң доктаалын күүседир дээш идеягн демисежиң турарын эш Алдын-оол бодунуң саналына демдегелээ.

— Оон-биле кады комсомол организациялары СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң соонда боттарынын ажилын эде тургузуп шийлөй турарын минип херек. Комсомолчуларын болгаш аныктарын политиктиң чырыдышкыны багай тургустунган. Муң хире комсомолчулар кайда-даа өөрөмөйн турар. Күш-культура болгаш спорт ажилы, школаларда комсомол болгаш пионер ажилы сандаргай байдалда турбушаан турар фактылар бар.

Бир эвес партия обкомунуң, хооркомун болгаш райкомнары комсомол организацияларының ажил-чорудулгазын эки улуп башкарган болза, областың комсомол организациязынын ажилында четпестер эвээш болуп турган ийик. Партия обкомунуң, хооркомун болгаш райкомнары комсомол комитеттериниң ажилынын дугайы чугаалашпайн турар. СЭКП-ниң Улут-Хем райкомунуң комсомолдуң район комитетиниң отчөдүн дынааш, багай э

СЭКП ТК-НЫҢ БОЛГАШ ССРЭ-НИҢ МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛӨЛИНИҢ ЧЫЛДЫРГАНЫ МАШИНА-ТРАКТОР СТАНЦИЯЛАРЫНЫҢ АЖЫЛДАКЧЫЛАРЫНЫҢ БҮГҮ-ЭВИЛӨЛ ЧӨВҮЛӨЛ ХУРАЛЫ

Январь 28-те Кремльдин Улуг Ордунун СЭКП ТК-нын болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлөлинин чылдырганы машина-трактор станцияларынын ажылдакчыларынын бүгү-эвилөл чөвүлөл хуралы доордулган.

Сөөлгү хуралга ССРЭ-нин көдээ ажил-агый министри эш Бенедиктотун СЭКП ТК-нын сентябрь Пленумунун доктаалын болгаш «Машина-трактор станцияларынын ажылды улам ылай экижилдер талазы-биле хемчеглер дугайында» ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлөлинин база СЭКП ТК-нын доктаалын күүседин турарынын дугайында илеткелдин чугаалажыры үргүлчүлүн.

Президиумга эштер Г. М. Малеев, Н. С. Хрущев, К. Е. Ворошилов, Н. А. Булганин, Л. М. Каганович, А. И. Микоян, М. А. Сулов, П. Н. Поспелов, Н. Н. Шаталин олар көстүп келирге чөвүлөл хуралдын киржикчилери үргүлчүлөдиг азыш чаксаашкыныры-биле учурашканыр.

Узбек ССР-нин көдээ ажил-агый министри эш Мухамеджанова сөз берген. Совет чазактын болгаш СЭКП ТК-нын хун-буру дуздаламчызынын ачтында республикада хөвөк бүдүрүлгези чыл келген тудум-на өзүл турар болгаш 1940 чыл-биле деңизерге 70 хуу үлдүткөн деп ол чугаалаан. Бичаззажок, хөвөк белкелдинин планы эртен чылын бедир күүсетинмээнин оратор демдегезин. Эш Мухамеджанов оон ынай, республикада хөвөккүн дүжүттүүн бедир болгаш тарыкта шөдөрин калбартыр талазы-биле ап чорудуп турар хемчеглер дугайын чугаалаан.

Көдээ ажил-агыйнын болгаш машина тудуунун эвилөл министрстволарынын адресинге хөвөк ажилын комплексилг механизастаарынын практиктиг айтырларынын оожум шиттирилел турары дээш элээн кыш шүгүмчүлөдөрин эш Мухамеджанов кылган.

Машина тудуунун министри эш Аюпов болзазыраңгай машиналар-биле көдээ ажил-агыйны чөлсөглээр хемчеглер дугайын чугаалаан. Мал ажылы, нога болгаш картофель бүдүрүлгези дээш ышкаш көдээ ажил-агыйнын ындагы адырларын чаз техника-биле кыска хуусаада чөлсөглөдирер сорулга машина тудуучуларына оонаатынган. Тараа ажил-агыйын, техниктиг культураларын тарып өстүренин болгаш ажаал адырын комплексилг механизастаарына хөйүн кылары негетинер.

Машина тудуунун министрствозун көдээ ажил-агый машиналарына артык кезектерин багай хандырып турары дээш шын шүгүмчүлөл турар деп эш Аюпов билдиген. Артык кезектер бүдүренинги планы бо чылын 53 хуу үлдүдүр, артык кезектер бүдүрүп үндүрер талазы-биле чаз заводдар тудуу Курскте, Минскте Липенкте, Киевте, ийн заводтары Тамбовка тудары баш бурунгаар көрдүнгөн. Көдээ ажил-агыйга чаз чаз нарин машиналар үндүренинги соксаад чок өзүлөдөини дугайын чугаалаашаан, эш Аюпов механиктер кадрларын өөредирини хөвөк экижилдерини эргежок чугулазын онзаал демдегезин.

Кировоград областын Мало-Помошнинск МТС-инин трактор бригаданын бригадирин эш Гиталов Сталин аттыг көдээ ажил-агый артелинин колхозчылары-биле механиктерларын дем-карыжыгалыг найыралынын дугайын чугаалаан. Колхоз эртен чылын бир гектардан-на 21 центнер кукурузаны, 22 центнер крупа культурун, 21 центнер тарымал тоорукту алган. Тракторист бүрүзү чүгле бодуну машиназынын бедик бодурукчулугун чедип ал турар эвес, оон-биле кады бүгү ажылды эки шынарлы күүседип турар. Эртен чылын бригада 13 аыг күшүгү тракторларже шилчидерге 1564 гектар чымчак чер адырларгазын ажилдап алган.

МТС болгаш колхоз трактористер дугайында улуг сагыш салып турар. Чөм кылар черлиг, столоваялыг, чунар черлиг, чурттаар комнаталарыг, бригадир болгаш үчөтчиске комнаталыг чангыс аай хөйренин хову турлаа туттунган. Хостуг шакта кызыл булга кинофильмни үндүрүп, бот-тывынгар уран-чүдүдү каржикчилери оон көргүзүп турар.

Курган областын Понькинск МТС-инин директору эш Ефремов МТС-тиң ажилдакчылары партианын Төп Комитетинин сентябрь Пленумунун салганы сорулгаларын амдыралга боттандыры дээш канчаар демсөөжин турарынын дугайын чугаалаан.

МТС-тиң девискээрин чаагыжыларынга улуг кичээнегенин механиктерлар салып турар. Үш чыл иштинде олар боттарынын күжү-биле 25 тракторлар кирер чангыс аай хөйренин мастерскаязын, комбайнар-га болгаш тракторларга серилерин,

кывар-чаар чүдүлү боду дамчыдып турар нефте базаны, чангыс аай хөйренин конторазын болгаш өске-даа дериглерин тутканнар.

Сумы областын «Большевик» колхозунун даргазы эш Цыбенконун санылын чөвүлөл хуралдын киржикчилери улуг сонургал-биле дыннааннар. Багай, эленинниг хөвөрдө турар колхоз мурунда кончук куду дүжүттү ап турган, а био инектен сүт саап алыры 700—800 литрден ашпайн турган, 1951 чылдан эгелел колхозтарын улгаттыр каттыштырганынын сөөлүндө көдээ ажил-агый культураларынын дүжүттүү болгаш малдын продуктулуу бедил турар апарган. Эртен чылын колхозтун орулгазы, улгатыр каттыжарына чедир 400 муу рубль турганына удур, 5 миллион рубль ашкан. Колхоз күзүн тарыыр кызылгасты тарып турар апарган, арылгы чавыс черге ол, гектар черден 18—20 центнер дүжүттү, а тараан мал чөм люпинанын гектар черден 25 центнер дүжүдүн бээр. Ол культураны мацаа өзүп шыдаас деп мурунда санап турган. «Большевик» колхозта ол ышкаш конюлянын дүжүдү каш каттан өскөн, мал ажылынын продуктулуу бедил.

Алдыржаан кострома малчыларын ажилынын методтарынын дугайын «XII Октябрь» колхозтун даргазы эш Малинина чугаалаан. Мал ажылында кол чүлү бедил, ажаалга, чөмгерилге болгаш малды каракат көөрү болур. Ногаан конвейер, сийос, корноплодтар, картофель, фермага шыгыч хун-чуруму, саашкынын болбазыраңгай аргалары инек бүрүзүндө 5 муу килограмм азыг сүт алырын колхозка берген чүлү бо-дур. Ол хөвөккүн чедикшинин кадрлар шиттирлээринер.

—Бистин фермавыста кижилер колхозтун организастатынгананын бирги хүнүндө эгелел ажилдап турар болгаш бодунун хөвөк улуг ышкашыдыг көөрүп турар, а кажан ажил хөвөккүн ышк болурга ол кезээде хөңкүр болур—деп эш Малинина чугаалаан.

Эш Малинина инектерин картофель-биле чөмгеринин дуржулгазын солушкан. Колхоз фермага хөй картофельди үндүрүп берип турар: ынаар аыш-чөм хөвөккүн таарышпас үрүмк клубкилер барып турар. А түрөл мындагы картофель-биле чөмгер чорук саашкынын дыка бедидер.

Эш Малинина оон ынай, колхоз бүдүрүлгезинде ажилатынмаан курлавырларын, шынааларын болгаш катталарын экижилдери-биле холбашкан сорулгаларын дугайын чугаалаан.

Чурттуу алдарлыг механизатору—Краснодар крайнын Михайловск МТС-инин трактор бригаданын бригадирин эш Шацкий, трактор ажилдарынын бот-үезин, оларын кончук эки шынарлы күүседип тургаш, оон бригаданы канчаар кудулады турарынын дугайын чугаалаан. Ол сорулганы шиттирлээринге техниктиг ажаашкынын шууг-ла доктаатынган хуусаада шын организастааны, колхозчулар-биле сырый дем каттыжыгалыг найырал арганы берген. Бедик дүжүттөрин алырын хандырбышаан, бригада трактор ажилдарынын бот-үезин чингедип тургаш, күрүнеге эртен чылын 18660 рубльдин камналгазын берген.

Механизаторларын бүгү-эвилөл чарыжын организастаар дугайында эш Ангелинанын саналын деткенишан, эш Шацкий, оон удуртканы бригада бо чылын гектар черден 33-тен дээш эвес центнер кызылгасты, 28 центнер тарымал тоорукту, 50 центнер кукурузаны, 12 центнер клешвианы, 50 центнер конопля — унуу болгаш 200 центнер картофельди алырын хүлээнип алган.

Мал чөмөкчү бүгү-эвилөл эртемшиччилел институтунун директору эш Елсуков, Белорус ССР-нин көдээ ажил-агый министри эш Костюк, Москва областын көдээ ажил-агый эргелелинги пропаганда кылдызынын начальниги эш Мастерова, Грузин ССР-нин көдээ ажил-агый министри эш Георгадзе, көдээ ажил-агый машиналарынын чогаалдычы эш Герасимов олар база санап бергениер.

Хуралдын төнчүзүндө динимитин адыш чаксаашкыныры-биле үткүртүгэн СЭКП ТК-нын бир дугаар секретары эш Н. С. Хрущев санап берген.

МТС ажилдакчыларынын Бүгү-эвилөл чөвүлөл хуралы Совет Эвилелин машина-трактор станцияларынын бүгү ажилчыларына, тускай эртемнигеринге болгаш албан хаакчытарына көдээ ажил-агыйнын мурунуна партианын болгаш чазактын салганы сорулгаларын чедикшинин күүсөдери дээш социалистик чарышты калбартырыче оларын кыйгырган кыйгырыгы чангыс үн-биле хүлээп алган.

(СЭТА).

ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНГЕ СОҢГУЛДАЛАР ТАЛАЗЫ-БИЛЕ УЧАСТОКТАРЫНЫҢ СОҢГУЛДА КОМИССИЯЛАРЫН БАДЫЛААР ДУГАЙЫНДА

Ажылчы чоннар депутаттарынын Кызыл хоорай Сөвединиң куускомунун шиттири

«ССРЭ-ниң Дээди Сөвединге соңгулда дугайында Дүрүмүн» 51,52 болгаш 53 чүдүлдеринге үлө-эвиллеш, ажылчы чоннар депутаттарынын Кызыл хоорай Сөвединиң куускомунун шиттирлээни бола; ССРЭ-ниң Дээди Сөвединге соңгулда талазы-биле участоктарын соңгулда комиссияларын хөйинити организацияларынын болгаш ажилчы чоннарын инитилелдерини мооң даразында төлөкчелери составтыг кылдыр бадылаар:

Алгы заводунун соңгулда участогунун талазы-биле

Комиссиянын даргазы Зябров Алексей Дмитриевич—СЭКП обкомунун партия организациязыннан.

Комиссиянын даргазынын оралакчызы Будигичев Будигич Козулакович—облкуускомунун партия организациязыннан.

Комиссиянын секретары Борисова Анна Семеновна — № 6 школанын ажилдакчыларынын коллективинде.

Комиссиянын кежигүннери: Назаров Михаил Яковлевич—облпотребсоюзтун автотранспорт конторазынын партия организациязыннан; Секачева Лидия Викторовна— алгы заводунун комсомол организациязыннан; Жукова Александра Давидовна—төп автобазанын ажилчыларындан болгаш албан-хаакчытарындан; Хурекпен Кертик-оол Кадролович—алгы заводунун ажилчыларындан болгаш албан-хаакчытарындан.

Улетпунун соңгулда участогунун талазы-биле

Комиссиянын даргазы Селезнев Иван Михайлович—Заозерный суурнуң партия организациязыннан.

Комиссиянын даргазынын оралакчызы Пеляев Серафим Михайлович—Улуг-Хем участогунун партия организациязыннан.

Комиссиянын секретары Кальбова Анна Степановна—Заозерный суурнун ажилчыларындан болгаш албан-хаакчытарындан.

Комиссиянын кежигүннери: Михеева Мария Борисовна—Заозерный суурнун ажилчыларындан болгаш албан-хаакчытарындан; Белова Тася Александровна—төп автобазанын комсомол организациязыннан; Зырянова Галина Павловна—септелге заводунун ажилчыларындан болгаш албан-хаакчытарындан; Невостнов Николай Митрофанович—Заозерный суурнун профвиед организациязыннан.

Чер таарыштырлыгынын соңгулда участогунун талазы-биле

Комиссиянын даргазы Ткаченко Николай Яковлевич—УМВД-нин килдизиниң партия организациязыннан.

Комиссиянын даргазынын оралакчызы Очур Владимир Чолдакович—дылдын, литератураның болгаш төөгүнүң эртем-шиччилел институтунун профвиед организациязыннан.

Комиссиянын секретары Сычев Николай Васильевич—чер таарыштырлыгынын эргелелинги ажилдакчыларынын коллективинде.

Комиссиянын кежигүннери: Баранов Василий Андреевич—ажылчынар хандырлыгаларынын килдизиниң ажилчыларындан болгаш албан-хаакчытарындан; Карпов Александр Иванович—септелге заводунун ажилчыларындан болгаш албан-хаакчытарындан; Седых Лариса Павловна —№ 7 школанын ажилдакчыларынын коллективинде; Фалев Александр Александрович—УМВД-ниң килдизиниң партия организациязыннан.

Соңгу талакы соңгулда участогунун талазы-биле

Комиссиянын даргазы Курченко Петр Дмитриевич—облононун партия организациязыннан.

Комиссиянын даргазынын оралакчызы Оргу Куулар Хунажикович—бачкы институтунун комсомол организациязыннан.

Комиссиянын секретары Баринова Мария Михайловна — № 1 школанын комсомол организациязыннан.

Комиссиянын кежигүннери: Самороков Петр Михайлович—ВЛКСМ обкомунун комсомол организациязыннан; Тулицын Федор Дмитриевич—аыш-чөм комбинатынын партия организациязыннан; Байкалов Виктор Александрович—национал театрын профвиед организациязыннан; Шеглов Ефим Филиппович—горнонун партия организациязыннан.

Чеховтун соңгулда участогунун талазы-биле

Комиссиянын даргазы Ковалева Надежда Николаевна—облкуускомунун партия организациязыннан.

Комиссиянын даргазынын оралакчызы Самбу Монгуш Мунге—Курбанкынын обкомторазынын партия организациязыннан.

Комиссиянын секретары Волченко Олимпий Инокентьевич—заготживсырьенун обкомторазынын ажилдакчыларынын коллективинде.

Комиссиянын даргазы Журавлева Эмилия Ивановна — № 3 школанын комсомол организациязыннан; Пестов Николай Петрович—Заозерный суурнун профвиед организациязыннан; Степанов Валериян Петрович —горкомхозтун ажилчыларындан болгаш албан-хаакчытарындан; Путовкин Владимир Иванович— № 3 школанын башкыларынын коллективинде.

Муруну талакы соңгулда участогунун талазы-биле

Комиссиянын даргазы Дунин Иван Николаевич—милиция эргелелинги партия организациязыннан. Комиссиянын даргазынын оралакчызы Аранчин Юрий Луужапович—дылдын, литератураның болгаш төөгүнүң эртем-шиччилел институтунун комсомол организациязыннан.

Комиссиянын секретары Кудряцева Мария Семеновна—ажылчы аныктар школазынын ажилдакчыларынын коллективинде.

Комиссиянын кежигүннери: Дунникова Ольга Кондратьевна —№ 3 школанын профвиед организациязыннан; Станиславский Александр Михайлович—областын чурт болгаш одалга улөтпунунун ажилдакчыларынын коллективинде; Шелановский Александр Владимирович—харьлаанын область эргелелинги партия организациязыннан; Пивкина Татьяна Емельяновна—электростанциянын комсомол организациязыннан.

Октябрьнын соңгулда участогунун талазы-биле

Комиссиянын даргазы Аракча Кыргыс Тада-культура эргелелинги партия организациязыннан.

Комиссиянын даргазынын оралакчызы Аксельрод Михаил Борисович—облпотребсоюзтун садыг базанын ажилдакчыларынын коллективинде.

Комиссиянын секретары Балакина Галина Николаевна—областын садыг килдизиниң партия организациязыннан.

Комиссиянын кежигүннери: Торжу Иван Иванович —облпотребсоюзтун профвиед организациязыннан; Филиппович Диана Викентьевна—облкомхозтун ажилдакчыларынын коллективинде; Давышин Андрей Васильевич—милиция эргелелинги комсомол организациязыннан; Динимей Маады Сумбаевич—облпертшколанын партия организациязыннан; Волкович Роман Аракчиевич—областын садыг килдизиниң ажилдакчыларынын коллективинде.

Кооперативтин соңгулда участогунун талазы-биле

Комиссиянын даргазы Серебряков Василий Александрович—облсудтун партия организациязыннан.

Комиссиянын даргазынын оралакчызы Мындрима Сат Шангроолович—СЭКП обкомунун профвиед организациязыннан.

Комиссиянын секретары Богомякова Надежда Петровна—горнонун профвиед организациязыннан.

Комиссиянын кежигүннери: Чамзырин Кыргыс Шошукевич—облпартшколанын партия организациязыннан; Быкова Полина Борисовна—горнонун ажилдакчыларынын коллективинде; Борисовская Надежда Лукьяновна — харьлаанын хоорай конторазынын комсомол организациязыннан; Анянин Александр Николаевич—аыш-чөм комбинатынын партия организациязыннан.

Типографиянын соңгулда участогунун талазы-биле

Комиссиянын даргазы Шишигин Кирилл Филиппович—дылдын, литератураның болгаш төөгүнүң эртем-шиччилел институтунун партия организациязыннан.

Комиссиянын даргазынын оралакчызы Чичаан-оол Андрей Кончук—«Шын» солунунун редакциязынын партия организациязыннан.

Комиссиянын секретары Бахова Галина Михайловна—областын кады камгалал килдизиниң ажилдакчыларынын коллективинде.

Комиссиянын кежигүннери: Арагачи Зоя Борандаевна — № 2 школанын башкыларынын коллективинде.

ден; Донгак Леш-оол Мадуроолович—тудуг трестиниң комсомол организациязыннан; Чамзырын Соян Шарапович—областын ном үндүрер чериниң ажилдакчыларынын коллективинде; Клеймених Валентин Михайлович — «Тываның аныктары—Молодежь Тувы» солунунун редакциязынын партия организациязыннан.

Соховтун соңгулда участогунун талазы-биле

Комиссиянын даргазы Бардин Иван Максимович—областын шериг комиссариатынын албан-хаакчытарынын коллективинде.

Комиссиянын даргазынын оралакчызы Тагба Борис Уважеевич—уполномозготун партия организациязыннан.

Комиссиянын секретары Акимова Валентина Николаевна—областын чурт болгаш одалга улөтпунунун комсомол организациязыннан.

Комиссиянын кежигүннери: Черниговцева Клавдия Давидовна—культура эргелелинги партия организациязыннан; Барабанов Виктор Петрович—областын сан килдизиниң ажилдакчыларынын коллективинде; Шкирзанов Михаил Александрович—ажаалга кассазынын комсомол организациязыннан; Парфинюк Анатолий Иванович—совхозтар трестиниң ажилдакчыларынын коллективинде.

Транспорттун соңгулда участогунун талазы-биле

Комиссиянын даргазы Доронкин Николай Гаврилович — УМВД-нин партия организациязыннан.

Комиссиянын даргазынын оралакчызы Шальчума Салчак Сазымаевич—облсудтун партия организациязыннан.

Комиссиянын секретары Родина Ангелина Семеновна—көдээ болгаш колхоз тудуунун эргелелинги ажилдакчыларынын коллективинде.

Комиссиянын кежигүннери: Головинко Анатолий Иванович—Кызылдын АТК-нын ажилчыларындан болгаш албан-хаакчытарындан; Дишанова Раиса Григорьевна—Кызылдын АТК-нын ажилчыларындан болгаш албан-хаакчытарындан; Благодатных Яков Иванович—уполномозготун ажилдакчыларынын коллективинде; Зыков Андрей Александрович—Кызыл дээрбесиниң ажилчыларындан болгаш албан-хаакчытарындан.

Ужар-чүдүдүн соңгулда участогунун талазы-биле

Комиссиянын даргазы Набоков Петр Кузьмич—нефтеснабтын конторазынын партия организациязыннан.

Комиссиянын даргазынын оралакчызы Момбужай Маады Кимович —областын ном үндүрер чериниң ажилдакчыларынын коллективинде.

Комиссиянын секретары Кожевникова Лариса Владимировна—№ 4 школанын башкыларынын коллективинде.

Комиссиянын кежигүннери: Пилемкова Анна Михайловна—облкуускомунун комсомол организациязыннан; Минчимаа Мария Ондаровна—«Шын» солун редакциязынын ажилдакчыларынын коллективинде; Соколов Виктор Александрович—көдээ ажил-агый эргелелинги ажилдакчыларынын коллективинде; Аракчаа Куулар Музукевич—«Тываның аныктары—Молодежь Тувы» солунунун редакциязынын ажилдакчыларынын коллективинде; Иконников Николай Павлович—областын статистика эргелелинги профвиед организациязыннан; Кудрин Павел Антонович—машина-орук станциязынын партия организациязыннан.

Тудугун соңгулда участогунун талазы-биле

Комиссиянын даргазы Сапронов Михаил Алексеевич—областын садыг килдизиниң партия организациязыннан.

Комиссиянын даргазынын оралакчызы Дугержа Алексей Артаевич — ВЛКСМ обкомунун партия организациязыннан.

Комиссиянын секретары Житкова

Ажылчы чоннар депутаттарынын Кызыл хоорай Сөвединиң куускомунун даргазы К. КОШКАРОВ.

Ажылчы чоннар депутаттарынын Кызыл хоорай Сөвединиң куускомунун секретары Т. ТОКМАКОВА.

Кызыл, 1954 чылдын январь 29-та.

Елена Ивановна—№ 9 школанын башкылар коллективинде.

Комиссиянын кежигүннери: Анышев Вениамин Николаевич—областозргелелинги ажилдакчыларынын коллективинде; Бабинов Валентина Антоновна — машина-орук станциязынын комсомол организациязыннан; Малофеев Николай Дмитриевич—ДОСААФ комитетиниң ажилдакчыларынын коллективинде; Савельев Василий Андреевич—машина-орук станциязынын профвиед организациязыннан.

Заозерныйнын соңгулда участогунун талазы-биле

Комиссиянын даргазы Глазков Виктор Павлович—көдээ ажил-агыйнын область эргелелинги ажилдакчыларынын коллективинде.

Комиссиянын даргазынын оралакчызы Дресвинников Дмитрий Маркелович—кинофикация килдизиниң партия организациязыннан.

Комиссиянын секретары Штов Иван Сергеевич—ачылчы болгаш балыкчылар инитилелинги партия организациязыннан.

Комиссиянын кежигүннери: Зуева Валентина Григорьевна—авторотанын комсомол организациязыннан; Кудачова Нина Михайловна—аыш заводунун ажилчыларындан болгаш албан-хаакчытарындан; Карпов Иван Иванович—энергосаветкомхотун конторазынын ажилчыларындан болгаш албан-хаакчытарындан; Койгунак Константин Шарохович—аыш заводунун партия организациязыннан.

Енисейин чөөн талакы соңгулда участогунун талазы-биле

Комиссиянын даргазы Дедов Николай Тихонович—колхоз кадрларынын школазынын партия организациязыннан.

Комиссиянын даргазынын оралакчызы Ондар Дудера Лопсанович—колхоз кадрларынын школазынын ажилдакчыларындан.

Комиссиянын секретары Метелев Илья Максимович—колхоз кадрларынын школазынын профвиед организациязыннан.

Комиссиянын кежигүннери: Щеголь Антониде Васильевна—инкубатор станциязынын ажилдакчыларынын коллективинде; Ширмеев Нолшу Кенден—колхоз кадрларынын школазынын комсомол организациязыннан; Барвеев Ираиде Григорьевна—колхоз кадрларынын школазынын ажилдакчыларынын коллективинде; Астафьев Виктор Иванович—колхоз кадрларынын школазынын профвиед организациязыннан.

Оң талакы эриктик соңгулда участогунун талазы-биле

Комиссиянын даргазы Жуков Александр Семенович—УМВД-ниң килдизиниң партия организациязыннан.

Комиссиянын даргазынын оралакчызы Гуцало Ульян Нестерович—тууубу заводунун партия организациязыннан.

Комиссиянын секретары Дятлов Андрей Владимирович—№ 1 школанын башкылар коллективинде.

Комиссиянын кежигүннери: Муссаев Исмаил Мусаевич—УМВД-ниң килдизиниң партия организациязыннан; Вавило Наталья Кузьмовна — тууубу заводунун ажилчыларындан болгаш албан-хаакчытарындан; Работина Зоя Михайловна—тууубу заводунун профвиед организациязыннан; Овчинников Алексей Николаевич—Кызыл МТС-тиң ажилчыларындан болгаш албан-хаакчытарындан.

Эмнеленин соңгулда участогунун талазы-биле

Комиссиянын даргазы Веселов Николай Иванович—эмнеленинги партия организациязыннан.</

Дөрт күрүнелерниң даштыкы херектер министрлериниң берлин чөвүлөл хуралы

Совет-афганистан экономиктиг харылзааларга хамаарыштыр

Найралдыг суунуң байдалына чедишикинниң доозулган чугаала-жышкыннарын туннелинде ийи авелаторлар, дээрбе болгаш хлеб заводунуң тудушкуну-биле холбаш-тыр Афганистанга чазанга ССРЭ-ниң чазазы тыпсыр дугайында дугуржулга бо чылдын январь 27-де Кабулга ат салдыган.

Совет Эвилели ол дугуржулга сууга Афганистанга айттырган бодурулгелерни тулап алырынга төлөвилел аждарын кылып берип, эргежок чугула деримелдерини болгаш материалдарны берип, а ол ишкеш совет тускай эртемнигерни командировкала-дып чорударыны чарыгдаларын катап тургузарына ажылаттыр.

Совет Эвилели ол дугуржулга сууга Афганистанга айттырган бодурулгелерни тулап алырынга төлөвилел аждарын кылып берип, эргежок чугула деримелдерини болгаш материалдарны берип, а ол ишкеш совет тускай эртемнигерни командировкала-дып чорударыны чарыгдаларын катап тургузарына ажылаттыр.

ССРЭ-ниң чазанга тыпсып турар чөвүлөлү (СЭТА).

Ажыл төлевириң бедидер дээш француз ажылчы чоннарның демисели

ПАРИЖ. Январның 29-та Францияның ажылчы ангзы «магад-латынган ажыл төлевириң 25 муң 166 франк хемчээлге доктаадып тургу-зары дээш демиселиң хуну» эртерген.

Хөй-хөй бодурулгелерге ажылчы-нар ажылын эртенден эгелээш сок-садып, митингилерге чыгып турган-нар. Оларның негелделери кирген резолюцияларны бодурулге эзеринче болгаш профвелек организация-ларынче чорудуп турган. Парижтиң автобус болгаш метро ажылдакчы-лары эртегиниң 8 шапка чедир жыл соксадышкынны чарлааннар.

Күш-ажылдык, чырыдышкынны министрстволарында болгаш сан-хөөнү элзи хөй ведомстволарында профвелек организациялары ажыл-жүзүмүндө 2 шак чедир үениң иштинде соксадырынча албан хаак-чытарын кыйгарып турган.

Ажылчы чоннарның ажыл төле-вириң бедидери дээш шимчээвиңи быжгып олурар чангыс-эптиң бай-

(СЭТА).

Совет Эвилелиниң болгаш улус демократиязының чурттарының экономиктиг чедишикниң дугайында америк солун

НЬЮ-ИОРК. «Пост Диспетч» (Сент-Луис) солунуң Вашингтон корреспонденти Дьюэл Совет Эви-линиң болгаш улус демократиязы-ның чурттарының экономиктиг че-дишикниң демделеп көрүскен чүүлдү бижээ.

Совет экономиктиг күчүнү чедир үөлөсө чоруктуу буруу шапшаан, корреспондент Герман Демократыг Республикада амыдырал байдал-дарын экижэрин демделеп, демократыг лагериниң чурттарына улут чедишикниң чер болганга болур деп санап турар америк тускай эр-темнигериниң санал-оаланын көрү-зүп турар.

АКШ-тың корреспондентиниң сестери-биле алырга, Совет Эви-линиң хергелел бараванының бу-дүрүлгезин калбартыр көрүп ту-рар программазын талазы-биле

(СЭТА).

Совет Эвилели биле Индияның кад-ажылдажылгазынга Индияның хөй-ниитиз байы чедир турар

ДЕЛИ. Индияны хөй-ниити бол-гаш эртем бөлүктери совет эртем-нериниң төлөзүлгө Индияны эртем конгрессиниң 41-ги сессиязы-ның ажылынга киришкеня, а ол ишкеш Индияны эртемдеринге библигерин бугу адырларында со-вет эртемниң чедишикниңи-биле танымып алыр арганы бергенин байырлап турар. Чижээлээр, «Ас-сам трибюн» солун бо айтырыг та-лазы-биле «Эртемде кад-ажылда-

(СЭТА).

Харысалгалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

Күш-культура

Мага-боттуд аваангыры болгаш күжү үргүчүңүң бөлөгкел-биле чедип алдынып турар.

Күш-культура болза, өкпе аарыгларын болдурбайн, чем хуудурушкунун экижидип, нерви системезин болгаш шынган элтирени быжгылап турар. Күш-куль-тура кижиге энергияны, сергек болгаш амьдыралчы өөрүшкүнү немест берип, оң ажылга арга-мергежилни болгаш шыдамбыккай чоруун бедидип база кижиниң элекке кырбыр чоруун болдурбазын хандырып турар.

Лыжа спорту—кудуртулуг дыштанбалга болгаш көг-лээштин болур.

Лыжа спортунуң техникказы-биле чепсеглендер!

КАДЫК МАГА-БОТКА—КАДЫК ОМАКШЫЛ!

Санитар-чырыдышкынның Тыва область бажыкы.

кижи болуп турар деп фактының улуг ужу-дузалыын айткан.

Ам ол 800 миллион кижи боттары-нын шаанда эвээш эвес харылзаалыг турган рыногундан чарылган деп В. М. Молотов оон ынай үргүлчүлөп чугаалаан. Ол ССРЭ-ниң, Кыдаттың болгаш улус демократиязының өске-даа чурттарының даштыкы садыг хөгжүп шыдаас дээни черле ол эвес болбайнаан. Улустар аразынын садыг-лажышкынның хөгжүлдезиниң оруунда тургускан моондактар тур-за-даа, Совет Эвилелиниң-даа, Кы-дат Улус Республиканың-даа дашты-кы садымын дыка өзүлдезиниң ду-гайын херечилеп турар саннары В. М. Молотов чижек кылдыр көр-гүскен. Ынчалза-даа даштыкы садыг талазы-биле өй-чережидилгени кү-зөвейн турар кижилер оон-биле кү-рүнелер аразында харылзааларда дүшкүрүлүг чорукту эвээжидиринге идиг бериксевейн турары ол дээрзи мырындай тодаргай-дыр.

ССРЭ-ден болгаш улус демокра-тиязының чурттарында чүгле хөй эвес чурттар аңгылап бергенер. Ынчалза-даа күрүнелерниң хөй кезин Совет Эвилели-биле, Кыдат Улус Республика-биле болгаш улус демо-кратиязының чурттары-биле садыг харылзааларын хөгжүдөр деп күе-лин илередиң турар.

Москвада амгы үеде француз эконо-миктиг төлөзүлгө туруп турар, олар ийи чурттарынын аразына экономик-тиг харылзааларын хөгжүдериңиң чугула айтырыгларын чугаалажып көрүп турарлар. ССРЭ-де англи үлетпүржүлериң төлөзүлгө база келген. Бо фактылар болза, өске чурттардан тускайлап аңгылаңар деп күеэлин Совет Эвилелинде чо-гун көргүзүп турар деп В. М. Моло-тов демделгезин.

Маана холбаштыр, садыг харыл-зааларын хөгжүдериңе эн-не со-нуургалдыг беш күрүнелерниң даш-тыкы херектер министрлериниң чө-вүлөл хуралы улустар аразынын садыг-лажышкынның экижидериңге ба-за улуг ужу-дузалыг болур деп В. М. Молотов демделгезин.

Оон соонда В. М. Молотов поли-тиктиг шинчилег айтырыглар дугайы-нда чүве чугаалаан Даллестин, Би-доңуң болгаш Иденниң чугаалары-нын дугайына шилтип кирген. Тай-бынды болгаш улустар аразынын ай-ың чок чоруун деткири дээш онза харысалганы Каттышкан Нацьялар Организациязынын Уставы беш улут күрүнелерин кырында онзап турар деп маргылдаа чок фактыны чөрүчүп турган Даллестин чыдактарының үндезин чогуң В. М. Молотов көрүскен.

В. М. Молотовтуң чугаалааны; ул-устар аразынын айымы чок чоруу дээш онза харысалганы КНО-нуң Уставын эвээш беш улут күрүнелерин кырында онааган деп чүве-ни бис хүлээп ал көр болзувусса, ынчан бис ол күрүнелер бугу деле-гей характерлиг айтырыгларның та-лазы-биле өй-өйде чөвүлөдөйүп ту-рар болза, ында кандыг-даа багай чүве чок дээрзин база хүлээп алыр ужурулуг бис.

Потсдам конференциязынга Ан-глияны, Совет Эвилелиниң, Фран-цияны, АКШ-тың болгаш Кыдат-тың Даштыкы Херектер Министрле-риниң Чөвүлелин тургузарының ду-гайында шиттир хүлээп алдыңан дээрзин В. М. Молотов сагындырган.

Дөрт күрүнелерниң министрле-риниң чөвүлөл хуралы херектиг бол-гаш хоойлугу, чүгө дээрге, аңаа гер-ман болгаш австрий айтырыгларын чугаалажып көөр, а беш күрүнелер-ниң Кыдат киришкен чөвүлөл хура-лы херек чок болгаш хоойлуга дүш-пөс деп дээрги Даллестин меделге-линиң үндөзилел чогуң В. М. Моло-тов айткан.

В. М. Молотовтуң оон ыңай чу-гаалааны: Иден өске бодалды иле-редип чугаалаан. Дөрт министрлериниң чөвүлөл хуралы чүгле герман бол-гаш австрий айтырыгларын чугаала-жыры-биле болуп кагбас ужурулуг, ынчалза-даа, австрий болгаш герман айтырыглар бири ээлчегде чугаала-жып көрдүңер турар ужурулуг деп ол чугаалаан. Бидо оон-даа ыңайлай берген. Бис чүгле герман болгаш ав-стрий айтырыгларын эвес, харын Ко-реяны айтырымын, а ол ишкеш Муруну-Чөөн Азияны айтырымын база чугаалажып көөр ужурулуг бис деп ол чугаалаан. Чүгле ийи айты-рыглар чугаалажып көөрү-биле бис-ти кым-даа кызыгаарлаваан, база үш дугаар айтырымын бис чугаала-жып шыдаас бис деп кым-даа чу-гаалаваан. Бис бо талазы-биле кан-дыг-даа хүлээлгелерге хүлүтүрүп ал-баан бис. Бир эвес бис тайбыны быжгылаарының болгаш дүшкүр-

Оон сөүлүнде А. Иден сөс алгаш, оон чазаз беш күрүнелерниң чөвү-лөл хуралын чыылдырары «дүш-күрүлүг чоруктарны чавырылды-рарының дээр аргазы» кылдыр са-навайн турар деп меделгезин. Беш улут күрүнелерниң улустар аразы-ның айтырыгларын чугаалажып көөрү өске чурттарыны хоойлу эвээш эрге-лерин болгаш эрге-ажыктарын херекке албааны ол болур ийик деп бүзүредирин Иден оралдашкан.

Кореяда болгаш Индий-Кыдатта байдал Азияда дүшкүрүлүг чорук-туң үнер дөзү деп айттыкш, Иден оон-биле кады Кыдат Улус Респу-блика ол айтырыгларын шиттирлеп таарыштырарына кад аждарып көөрүн чок болуп турар деп бадыктап турган.

Корея талазы-биле политиктиг конференцияны чыылдырарына АКШ моондактап турар фактыны херекке албай, Иден бугу беш кү-рүнелерниң киржилгези-биле корей айтырыгын шиттирлеп таарышты-рарына таарымчалыг механизм поли-тиктиг конференцияны хевирин болуп турар деп меделгезин. Иден болза Даллес ишкеш ол конфере-цияны чыылдырылганын узам-дыгып турарынын харысалгазын Кыдат Улус Республикаже чая ка-ары оралдашкан.

Иден даштыкы херектер министр-лериниң бо чөвүлөл хуралына олар-га хамаарыштыр дөрт күрүнелерниң тускай хүлээлгелерин болуп тура-ры Германияны болгаш Австрия-нын айтырыглары-биле кызыгаарла-тынар деп саналдаан.

Оон соонда В. М. Молотов чүве чугаалаан. Беш күрүнелерниң даш-тыкы херектер министрлериниң чөвү-лөл хуралын чыылдырар дугайында саналын кирип турар үеде совет төлөзүлгө ол чөвүлөл хуралга мыры-ңай тодаргай айтырыгларын үш кол бөлүктөрүн чугаалажып көөрү-нүд эргежок чугулазынга үндөзиле-тинген деп ол сагындырган. Бири бөлүккө хамыктык мурнунда улут күрүнелерге хамааржыр болгаш делегейге улуг ужу-дузалыг айты-рыг болур чепсегленнишикни кызырарының дугайында айтырыг дээш ишкеш шак ыңдыг шериг шин-чилег айтырыглар хамааржыр. Поли-тикага, чүл дие, беш улут күрү-нелерниң аразында харылзаалары экижидериңге хамааржыр айтырыг-лар ийги бөлүк болур. Маана хол-баштыр Кыдат Улус Республика-биле харылзаалары экижидериңиң дугайында айтырыг онза черни ээлеп турар. Адактык сөүлүнде үш-кү бөлүк экономика талазының ай-тырыгларын, чогумчалыг үндөзүн-нерге улустар аразынын садыг-ла-жышкынны сайзырадырынын ай-тырыгларын хаара тудуп турар.

Дэртилер Даллес, Бидо болгаш Иден боттарының чугааларына ай-тырыгларын чүгле ийги бөлүгүн-ге—политиктиг айтырыгларга дег-геш, шериг-даа, экономиктиг-даа айтырыгларын оюл каап турар деп В. М. Молотов демделгезин.

Ынчалза-даа бо айтырыгларже, база хамыктык мурнунда чепсекти эндере бодуриңи соксадырының айтырымынче, а ол ишкеш чепсе-гленнишикниң хамыктык мурнунда, ылаңгы улут күрүнелерниң чеп-сегленнишикниң кызырарынын айтырымынче силерниң кичээлгей-берти угулдарар ужурулуг мен деп В. М. Молотов чугаалаан. Мээң чу-гаамнын мурнунда, январь 25-те, дээрги Бидо бо айтырыгга дээп, «Чепсегленнишикниң ниити кызыр-лышкынын болгаш ол талазы-биле бугу делегей контролюнүң ай-тырыгларын талазы-биле улут кү-рүнелерин аразында чепсегле-нишикни хандырып албайн тур-гаш», улустар аразынын харылза-аларында бар болуп турар бергедеш-киниери узун хуусаада шиттир-леп болбас деп демделгезин дээрзин сагындырар ужурулуг мен деп В. М. Молотов чугаалаан.

Ол сөстөр херектерниң байдалын шын характерлеп турар болганда, бодурун аңаа чүгле каттыгып болу-рун В. М. Молотов чугаалаан. Чеп-сегленнишикниң аар чөгөзүн чиг-гедирин, чепсекти эндере бодуриңи чорукту соксадыры, ыңдыг болган-да, улустар аразында дүшкүрүлүг чорукту эвээжидирин четикпейн ма-нап турар миллион-миллион кижи-лерниң идегелдеринге дүжүр ба-зымнарны бистин чөвүлөл хуралы-лыстан манаары чөптүг болур деп бодан тур мен деп В. М. Молотов чугаалаан.

Экономиктиг айтырыгларның та-лазы-биле чүве чугаалааш, В. М. Мо-лотов Совет Эвилелиниң, Кыдат Улус Республиканың болгаш улус демократиязының өске-даа чуртта-рынын чоңунуң саны 800 миллион

Ол сөстөр херектерниң байдалын шын характерлеп турар болганда, бодурун аңаа чүгле каттыгып болу-рун В. М. Молотов чугаалаан. Чеп-сегленнишикниң аар чөгөзүн чиг-гедирин, чепсекти эндере бодуриңи чорукту соксадыры, ыңдыг болган-да, улустар аразында дүшкүрүлүг чорукту эвээжидирин четикпейн ма-нап турар миллион-миллион кижи-лерниң идегелдеринге дүжүр ба-зымнарны бистин чөвүлөл хуралы-лыстан манаары чөптүг болур деп бодан тур мен деп В. М. Молотов чугаалаан.

Экономиктиг айтырыгларның та-лазы-биле чүве чугаалааш, В. М. Мо-лотов Совет Эвилелиниң, Кыдат Улус Республиканың болгаш улус демократиязының өске-даа чуртта-рынын чоңунуң саны 800 миллион

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕСИ: Кызыл, Шетинин күтүмчүзү, бажы 7. ТЕЛЕФОНАНЫ: Харысалгалыг редакторун 3—62, харысалгалыг редакторунун оралчызынын, партияж амыдырал, культура болгаш амыдырал кадрларын 3—88, харысалгалыг секретарынын 3—68, пропаганда болгаш агитация, кадр азыл-агый, үзүтүр болгаш транспорт, чазаз кызматтарын 4—98, иштинге информация, бухгалтерияны 3—65.